

Самур

№ 5 (206) 2008-йисан 28-июнь

1992-йисан январдилай акъатзава

ЦИЙИВИЛЕР

КУКЛУШДИЗ АКЪУДНА

Азербайжандин альпинистри сифте яз Альп дагъларин 4810 метр къакъанвиле авай Монблан тIвар алай куклуш рам авуна, аниз Азербайжан халкъдин чIехи хва Гьейдер Алиеван барельеф ва Азербайжандин тIаратI хкажна. Монблан чи альпинистри рам авур къуд лагъай куклуш я. Дагълара гъавайрин къайивилиз, живедин гъавилиз килиг тавуна, альпинистриз чпин рехъ давамариз кланзава. Г.Алиеван 80-йисан юбилехъ галаз авсиятда Словакияда Татра, Урусатда Элбрус, Гуржистанда Казбек дагъларин куклушриз экъечIай чи альпинистриз мадни са шумуд гирве рам ийиз кланзава.

МУЪШФИКЪАН ВИШ ЙИС

Азербайжандин сейли шаир, 1937-йисан репрессиядик акатна жегьил умуьр къатI хъайи Михаил Мушфикъан виш йисан юбилей лайихлудаказ къиле тухунихъ галаз авсиятда республикадин президент Илгъам Алиева серенжем гана. Алай йисан 20-июндиз шаирдин хайи ватан тир Хизи районда адан кIвал-музей ачухарна.

Шаирдин юбилейдин няни 26-июндиз Азербайжандин Гьукуматдин Музкомедиядин театра кьиле фена. Республикадин Медениятдин ва Туризмдин Министерстводи арадиз гъайи нянида тIвар-ван авай алимри, шаирри, композиторри шаир рикIел хкана. Маничийри адан гафариз къенвай манияр лагъана. Шаирдин поэзиядин экуьнал къватI хъайибурун фикир ам хъана хъи, адаз бахш авур ихътин мярекатар цIаруз-къериз ваъ, мукъвал-мукъвал къиле тухвайтIа хъсан жеда.

КЪАДАР АРТУХ ЖЕЗВА

1800-йисуз чилин винел 1 миллиард инсан яшамаш жезвайтIа, 1930-йисуз абурун къадар 2 миллиард хъанай. 1941-1945-йисарин жагъандин дяведилай инихъ и рекъем пудра артух хъанва. 1999-йисуз чилинвийрин къадар 6 миллиардив агакнай.

Алай вахтунда дуьньядин агъалийрин къадар 7 миллиарддиз мукъва я. 2050-йисуз инсанрин къадар 9,5 миллиарддив агакун мумкин я.

Алимри мукъвал йисара чилин винел инсанар виридалайни сихдиз яшамаш жедай чка Гьиндистан жедайди, ада и рекъай Китай къулухъ тадайди субутиз алахъзава. Алимри къетIавайвал, къвердавай виридуьньяда инсанрин умуьр яргъи, абурун къадар артух хъунухъ мумкин я.

ЦИЙИ УНИВЕРСИТЕТ

Алай йисуз Бакудин цIудралди университетрин сиягъдик мад сад акатда. Им Михаил Ломоносован тIварунихъ галай Москвадин Гьукуматдин Университетдин Бакудин филиал я. Гила Азербайжандин жегьилривай ватандай яргъариз тefена, и виридуьньядиз сейли вузда илимдин сирер чириз жеда. Азербайжандин президент И.Алиева цIинин йисан 15-январдиз гайи серенжемадди ахъа хъанвай цIийи вузда тарсар сентябрдилай башламыш жеда.

ИГЪТИЯТЛУВАЛ ХУЪН

Республикадин талукъ идарайри Бакудин марожнаяр гъазурзавай гъаф цехера рейдер къиле тухванва. Пешекарри гатун и виридан рикI алай тIеам ака-тайвал, гъина хъайитIани гъазурзавайди ашкара авунва. Абуру гъакIни адахъ ратарин тIал арадиз гъизвай микробар къайди ва гъакIни маса фактар винел акъуднава. Ихътин цехерай гъилик авунвай фактар талукъ идарайри республикадин прокуратурадин органриз ракъурнава.

АЗЕРБАЙЖАНДИН ЯРАКЪЛУ КЪУВАТРИН 90 ЙИС КЪЕЙД АВУНА

90 йис идалай вилик, 26-июндиз чи республикадин тарихда зурба са вакъна къиле фена. Азербайжан Демократик Жумгъуриятдин сад лагъай парламентди Яракълу Къуватар яратмишунихъ галаз авсиятда къанун къабулна. Им РагъэкъечIдай патан сад лагъай аслу тушир гьукуматдин сад лагъай парламентди къанундалди яратмишай сад лагъай къушун тир. Къушун арадиз гъана адаз регъбервал гун генерал Алиагъа Шьхлинскийдал тапшурмишнай ва куьруь вахтунда 20 агъзур аскердикай туькIуьрнавай къушун чи сергъятар хуьз эгечIнай.

Ингъе Азербайжандин Яракълу Къуватрин халисан тарих 90-йисарилай башламышзава. Чи республикадин халкъарин тIалабунади вири дуьньядиз сейли сиясатчи Гьейдар Алиева Азербайжандиз

регъбервал гуз гатлунайла ада уьлкве къудратлу хъун патал адахъ гужлу яракълу къуватар хъунухъ къетIен шартI тирди къатIана ва и рекъай чIехи крар къиле тухвана. Ада военный рекъай тухвай зурба реформаяр себеп яз чи республикади тирди чиз и рекъай чIехи крар къиле тухвана. Адан регъбервилик кваз военный рекъай къиле тухвай реформаяр себеп яз чи республикади зурба алакьунар къазанмишна.

Алай аймада президент Ильгъам Алиевани улу регъбер Гьейдар Алиеван рехъ лайихлудаказ давамарзава. Гъавилай къе Азербайжандин армия НАТО-дин стандартрив къадайди, гъар патакай вилик фенвайди я. И кар 26-июндиз Бакудин къилин майданда къиле феи параддини мад гъилера субутна. Пиядайрин, авиациядин, флотилиядин къушунрин яракълуьрин па-

рад руьгь кутадайди, хвеша ийидайди тир. Чи уьлкведин военный гуж къалураи и парад халкъдин сувардиз элкъвена. Парад къабулай уьлкведин къилин командан Илгъам Алиева къейд вавурвал, чи республикадин къетIенвилерикай сад адахъ Къибле Къафкъаздин виридалайни гужлу яракълу къуватар хъун я.

Гъуьлуьн къерехда и зурба мярекатдиз тамашиз чи республикадин районрайни шегъеррай атай агъзурралди инсанри чпин шадвал чуьнуьхарзавачир. Садбурун вилерал хвешивилин накъвар акъалтнавай. Эхъ, им халисан сувар тир. Уьлкведихъ къудратлу къушунар аватIа, адан хура садавайни акъвазиз жедач! Ватан, ам хуьдай къегъалар аватIа, Ватан я!

“Самур”

ВАТАН - КIВАЛ Я

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЪАНАЙ

- Ватан авачирдаз девлетди тIеам гудач.
- Ватан кIвал я, халкъни - хизан.
- Ватан патал чанни гъайиф туш.
- Ватандин къадир гъурбатда чир жеда.
- Ватандин рикIелай къагъриман рухваря алатдач.
- Ватандин сергъятда акъвазнавайдаз къиникъикай кичIе жедач.
- Ватандин таъсиб игитди хуьда.
- Диде ватан вилин нини хъиз хуьх.

- Дидеди хва ватан хуьн патал хазва.
- Жуван хайи ватан кIан хъухъ.
- Игит игитвилелди рекъида.
- Игит къейила, тIвар амуькъда, шив къейила - пурар.
- Игит рекъидач - ам халкъдин рикIе амуькъда.
- Къагъриман хцел гапурдин хер жедач.
- Къегъал итим кIвале хада, женгина рекъида.
- Къегъалдиз четинвал лайихлу сенгер я.
- Къегъалар халкъдин лувар я

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

Лезгийяр къакъан буйдин, гужлу ва сагълам инсанар я. Абурун чина нур ава. Мердвилекайни рикIин мишъивилекай хабар гужвай абурун суфатдин жизгийяр дагълар галайнихъ финивай векъи жезва.

Лезгийрин дишегълияр пара иер ва акъуллу я. Азияда авайдалай тафаватлу яз ина дишегълидиз дукI хъиз килигзавач. Лезги дишегълиди кIвалин вири четин крар ийизватIани, ам азад я. Куьлегар янавай кIвале хуьзвач, мел-межлисда итимрихъ галаз санал иштиракзава.

Н.Н.Муравьев

Дидеди хва
ватан хуьн патал
хазва.

Лезги халкъдин
мисал

ELMİMİZİN ŞAH BUDAĞI

■ Azərbaycanın tanınmış alimi Budaq Budaqovun anadan olmasının 80 illiyi münasibətilə keçirilən təntənələrdə onu təbrik edənlər bu elm fədasinin zəhmətkeşliyini və məhsuldarlığını xüsusi qeyd etdilər. Taleyini Azərbaycanın coğrafiya elmi ilə bağlamış, bu sahədə ciddi axtarışlar aparmış Budaq Budaqovun onlarca elmi, elmi-kütləvi kitabın müəllifidi olduğunu, respublikamızın təbiəti haqqında geniş təsəvvür yaradan, onu sevdirən əsərlərinin böyük tirajla çap olunaraq yayıldığını yada salmışlar.

Budaq Əbdülməli oğlu Budaqov 1928-ci ildə keçmiş Ermənistan SSR-nin Zəngibasar rayonunun Mehmandar kəndində dünyaya gəlmişdir. Burada ilk təhsilini alıb Yerevan şəhərindəki Azərbaycan Pedaqoji məktəbində oxumuşdur. Böyük Vətən Müharibəsi illərində Zəngibasar rayonunun Çobankərə kəndində briqadir köməkçisi işləmiş, 1947-ci ildə API-nin coğrafiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Bacarıqlı və istedadlı gənc 1951-1955-ci illərdə Moskva şəhərində SSRİ EA Coğrafiya İnstitutunun aspiranturasında təhsilini davam etdirmişdir. 1955-ci ildə Moskvada "Cənub-Şərqi Qafqazın şimal yamacının geomorfologiyası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edən sonra alim taleyini Azərbaycan SSR

Coğrafiya İnstitutu ilə həmişəlik bağlamışdır. O, müxtəlif illərdə Azərbaycan SSR Coğrafiya Cəmiyyətinin elmi katibi, Azərbaycan Respublikası EA Coğrafiya İnstitutunun fiziki coğrafiya şöbəsinin rəhbəri işləmişdir. Zəhmətkeş və məhsuldar alim kimi tanınan Budaq Budaqovun "Cənub-Şərqi Qafqazın relyefi və yeni tektonikası", "Həsənbəy Zərdabi və coğrafiya" "Böyük Qafqazın Azərbaycan hissəsinin müasir və qədim buzlaşması", "Dağların həyatı" və başqa kitabları oxucular tərəfindən maraqla qarşılanmışdır. Azərbaycan Dövlət Universitetinin fiziki coğrafiya kafedrasında müəllimlik fəaliyyətinə başlayan B.Budaqov 1967-ci ildə coğrafiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə almaq üçün "Böyük Qafqazın Azərbaycan hissəsinin geomorfologiyası və yeni tektonikası" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir.

O, on bir il Coğrafiya İnstitutunun Landşaftşünaslıq şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. 1970-1990-cı illərdə Azərbaycan SSR Coğrafiya Cəmiyyətinin prezident müavini vəzifəsində işləmişdir. Bu rəsmi kürsü ona "Coğrafiya terminləri lüğəti", "Əfsanəli dağlar: Azərbaycan dağları haqqında", "Böyük Qafqazın cənub yamacının geomorfologiyası", "Azərbaycan SSR-in təbii landşaftları və onların qorun-

ması" kimi kitablarını ərəşə gətirməyə mane olmamışdır. 1974-1983-cü illərdə B.Budaqov Azərbaycan SSR EA-nın Coğrafiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifəsində işləmişdir. 1976-cı ildə alim Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvi seçilmişdir.

Alim Azərbaycanın coğrafiyasına aid Azərbaycan və rus dillərində nəşr olunmuş onlarca dərsliyin müəllifidir. "Azərbaycanın müasir təbii landşaftları", "Ermənistanda Azərbaycan mənşəli toponimlərin izahlı lüğəti" və "Ağsaqqal sözü" kimi kitablar alimin çoxşaxəli elmi axtarışlarının məhsuludur.

1999-cu ildə Lütvizadə adına Beynəlxalq Müasir Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü və Azərbaycan Respublikası Coğrafiya Cəmiyyətinin prezidenti seçilmiş alim hazırda BDU-nun coğrafiya fakültəsinin təbiəti mühafizə kafedrasının professorudur. Akademik H.Ə.Əliyevin həyat və fəaliyyətinə dair B.Budaqovun ssenarisi əsasında "Torpağa bağlı ömür" telefilm çəkilmiş və nümayiş etdirilmişdir. "Coğrafiya elminin uğurları", "Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında baş verən hadisələr" (ingilis və rus dillərində), "Elmin yanar şamları", "Gürcüstanda türk mənşəli toponimlərin izahlı lüğəti", "Vətən yanğısı", "H.Əliy-

ev fenomeni", "Çay kimi çağlayan ömür", "Ağsaqqal dünyası", "Ziyalı Ziya dünyası, ölümdən güclü", "Nehrəm və Nehrəmlilər", "Mərkəzi Asiya səhraları, mühafizə və inkişaf", "Türklər, azərbaycanlılar, ermənilər: tarixi həqiqətlərin soyqırımı", "Naxçıvan diyarının yer yaddaşı" kitabları müəllifə böyük şöhrət qazandırmışdır. Yaşar Əkbəroğlunun böyük alimə həsr etdiyi "Elmimizin şah Budağı" kitabında alimin ömrünün ayrı-ayrı səhifələri vərəqlənir.

Ömrünün 81-ci ildönümünə qədəm qoymuş adlı-sanlı alimi ürəkdən təbrik edirik, ona elmi fəaliyyətində uğurlar arzu edirik.

Bəybalə ƏLƏSGƏROV

УЧЁНЫЙ

в Институт Биологической Физики, в г. Пущино Московской области. Работал сначала в должности стажера-исследователя, а затем м.н.с. в лаборатории меди-

С БОЛЬШОЙ

Доктор медицинских наук, действительный член Российской Академии Естествознания, профессор кафедры лазерной медицины РУДН, главный врач городской поликлиники N 139 г Москвы Гюли Азизович Азизов является одним из ведущих специалистов, который при самых разных заболеваниях, даже при диабете с успехом применяет лазерную терапию.

■ Азизов Гюли Азизович родился в городе Гусар в семье врачей. После окончания с отличием в 1983 году Азербайджанского Государственного Медицинского Института им. Н.Нариманова по специальности "лечебное дело", был направлен в распоряжение АН СССР,

цинской биофизики. Занимался разработкой нового отечественного кровезамениителя с функцией переноса кислорода на основе эмульсии перфторуглеродов - "перфторан". Участвовал в клинической фазе испытаний перфторан I в Институте хирургии им. А.В.Вишневского АМН СССР, в отделении кардиохирургии в качестве кардиоплегиид в отделении хирургии сосудов - у больных с хронической артериальной ишемией нижних конечностей.

С 1986 по 1988 гг. обучался в клинической ординатуре Института хирургии им. А.В.Вишневского АМН СССР. С 1988 г - сначала м.н.с., затем н.с. НИИ лазерной медицины Минздрава СССР. Работал в отделении кардиоваскулярной хирургии, затем в отделении внутрисосудистой лазерной терапии. Занимался разработкой методов лазерной коагуляции периферических сосудов при хронической венозной недостаточности, лазерной реканализацией сосудов при облитерирующем атеросклерозе, лазерной терапией боль-

ных с хронической артериальной ишемией нижних конечностей.

В 1991 г. защитил кандидатскую диссертацию на тему: "Лазерная фотокоррекция микроциркуляторных расстройств у больных с хронической артериальной ишемией нижних конечностей".

С 2002 г. доцент кафедры лазерной медицины факультета повышения квалифи-

БУКВЫ

кации медицинских работников РУДН. Участвует в научной программе Министерства образования РФ "Университеты России" в выполнении фундаментальных исследований медицинского факультета РУДН проектов "Изучение биоритмов колебаний потоков крови в микрососудах с целью разработки патогенетического обоснования критериев диагностики нарушений микроциркуляции" и "Теоретический анализ и экспериментальное изучение механизмов фотоздействия на систему микроциркуляции крови с целью разработки патогенетически обоснованных методов лазерной терапии сосудистых нарушений".

В 2005 г. защитил диссертацию на тему: "Внутривенное лазерное облучение крови в комплексной коррекции микроциркуляторных нарушений у больных хроническими заболеваниями сосудов нижних конечностей в амбулаторно-поликлинических условиях", на соискание ученой степени доктора медицинских наук, по специальности сердечно-сосудистая хирургия.

Г.Азизов является автором свыше 70 научных работ, 1-го патента РФ, 2-х методических пособий, 1-й монографии.

В октябре 2006 г. по результатам конкурсного отбора избран на должность профессора кафедры лазерной медицины ФПК МР РУДН.

Более 12 лет занимается научно-педагогической работой.

АЗИЗРИН СЕВДА

XALQ TƏBƏVƏTİ XƏZİNƏSİNDƏN

- Yasəmən iyləmək baş ağrılarını aradan qaldırır.

- Bir qədar noxudu isladib suyunu ağızda saxlamaq ağrıyan dişə sakitləşdirir.

- Əgər diş ətə qanayırsa, bir qədar böyütkən kökünü suda qaynadıb, həmin su ilə ağızı yaxalamaq fayda verir.

- Tərxun çeynənməklə ağızdan gələn iyi dəf etmək mümkündür.

- Yumurta ağını üzə sürtməklə günəşdən yanmaqdan qorunmaq olar.

- Nanə yemək mədəni qüvvətləndirir və gəyirməni dəf edib iştahı artırır.

- Xörəkdə darçından istifadə etmək ürəyi qüvvətləndirir, hafizəni artırır.

- At südü öskürəyi sağaldır.

- Bişmiş paxlanı qabıqdan çıxarıb, əzib bulamaca çevirəndən sonra bez üzərinə yaxıb belə bağlamaq ağrını aparır.

- Yarpız çeynəmək diş ətlərini möhkəmləndirir.

- Bənövşəni çox iyləmək yuxu gətirir.

- Laləni təzə yağ ilə qaynadıb tükə sürtmək saç qaraldır və uzadır.

- Öskürəyi kəsməyin ən yaxşı dərmanı ənciri sirkə ilə qaynadıb suyunu içməkdir.

Терпение - одно из райских драгоценностей.

Хадис

GEÇƏLƏR BULAQ BAŞI

Gecənin sakitliyinə Akif İslamzadənin səsi həzin bir nisgil yayırdı... Gecələr bulaq başında nələr baş verdiyindən idi bu nəğmə. Təbiətin gizlin bir guşəsində, ay işığında sevda adlı səhrli qüvvənin doğurduğu hissərdən danışdı Akif. Saf hissələrin coşub-daşmasından, insan üreyindəki arzuların nəhayətsizliyindən, ötən günlərin qəmli həsrətindən, gələcək qarşısında qorxu hissindən, yüzlərlə adamın əhatəsində olduğun halda kimsəsizlik, tənhalıq qarşısında köməksizlikdən idi mahnı.

Elzanın ölməz bəstəsi olan bu mahnını kim tanıyır ki? Musiqi ilə sözlərin vəhdətində Elzanın qəlbinin titrəyişini duymamaq mümkündürmü?

Mahnı evlərin açıq pəncərələrindən şəhərin qoynuna süzülərək pərdə-pərdə enib qalxırdı. Mahniyə dalanlar o qəder idi ki! Bakı sanki nostaljiyə qərq olmuşdu. Uzun illərin arxasından boylanan bu mahnı nələri yada salmırdı... Unudulmuş qəmli bir sevginin solmuş ocağında gizlənmiş qaynar közün parıltısı vardı bu hissələrdə.

Həyatda gördüyüm, tanış olduğum, pərəstiş etdiyim böyük sənətkarlar arasında bəlkə də ən qəribəsidir Elza İbrahimova. Bu maddi dünyanı, cismani aləmi heç zaman qəbul etməmiş, ondan çox-çox yüksəklikdə olmuş, öz mənəvi dünyasında, öz təkarsız, bənzərsiz aləmində heyretətamiz musiqi əsərləri yaratmaqla məşğul olan Elza. Uşaq kimi saf və saya, kövrək və həssas, incə və zərif Elza. Heç kəsin xətrinə dəyməyən, heç kəsdən heç nə ummayan, heç vaxt qapılar döyməyən, heç zaman şan-şöhrət dalınca qaçmayan, dəbdəbə, təntənə, gurultu sevməyən Elza. Tez-tez haqsızlığa, ədalətsizliyə tuş gələn, günahsız yerə incidilən, amma küsməkdən başqa gücü heç nəyə çatmayan Elza. Qaranquş dimdiyindəki bapbalaca çöp qəder kövrək arzularına qovuşmaq üçün bu böyük dünyada öz gözəl qəlbindən başqa xudmani bir yer tapa bilməyən Elza. Elə buna görə də onun mahnıları bu qəder gözəldir.

Elzanın nəğmələrində budağından vaxtsiz qoparılmış çiçəklərin fəryadı, yuvasından perik düşmüş körpə quşların harayı, nakam sevgilərin həzin pıçılıtları var. Onun əsərlərində hissələrin tufanı, duyğula-

rın seli var. Qara rəngə, haqsızlığa, zülmə, zora etiraz var Elzanın yaratdıqlarında. O, bu dünyada yalnız bir qüvvə tanıyır və onun qarşısında diz çökür: bu qüvvə sevgidir, insanı daxilən təmizləyən, şəfaqləndirən sevgi.

yaşamaq maraqsız olar.

Elza İbrahimovanın dalbadal iki yüksək fəxri ada - Dağıstan Respublikasının Xalq Artisti adına layiq görülməsi və bu günlərdə isə prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə "Azərbaycan Respublikasının Xalq Artisti"

Nə yaxşı ki, Elza İbrahimovanın mahnıları var. Çətinə, dara düşəndə dost kimi elimizdən tutan, bizə ürək-dirək verən, gələcəyə aparən mahnılar. Nə yaxşı ki, həyatda Elza İbrahimova kimi insanlar var. Sadəlikdən, səmimiyyətdən, zəhmətkeşlikdən və istedadından yığılmış insanlar. Belələri olmasa, həyat mənasız,

adına layiq görülməsi bütün sənətsevərlərin hədsiz sevincinə səbəb olub. Böyük bəstəkarı bu münasibətlə təbrik edir, ona yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq. Elza xanımın operalarına isə tezliklə səhnə həyatı arzulayırıq.

Sədaqət KƏRİMOVA

VIRTUOZ

Onun klarnetdə ifasını görüb eşidənlər heyranlıqlarını gizlədə bilmirlər. Cansız aləti insan kimi danışdıran, onda həm klassik əsərləri, həm xalq havalarını, həm folklor nümunələrini eyni məharətlə çalan, bəstəkar əsərlərinə öz nəfəsini də qatan Şərbət Rzaquliyevin şöhrəti Azərbaycandan uzaqlara da yayılmışdır. Elə buna görə də onun "Dağıstan Respublikasının əməkdar artisti" fəxri adına layiq görüldüyünü eşidən, dünyanın bir çox ölkələrində yaşayan dostları sənətkarın ünvanına onlarca təbrik məktubu göndərmişlər.

Azərbaycan musiqi sənətinə öz töhfələrini vermiş Şərbət Rzaquliyev 1951-ci ildə Xudat şəhərində anadan olmuşdur. Ləzgi xalq mahnı və rəqslərinin təsiri altında böyümüş Şərbət erkən yaşlarından tütəkdə, zurnada, klarnetdə çalmağı öyrənmişdir. Bu məhəbbət onu Mahaçqala musiqi məktəbinə gətirib çıxarmışdır. Gəncin fenomenal yaddaşını, qeyri-adi çalğıçılıq qabiliyyətini görən müəllimləri onun Dağıstan Teleradiosu xalq çalğı aletləri ansamblına solist kimi qəbul olunmasına kömək etmişlər. 1976-cı ildə musiqi məktəbini fərqlənme diplomu ilə bitirən

Şərbət Dağıstan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına oxumağa göndərilmişdir.

Şərqi musiqi beşiyi sayılan Bakı Şərbətin peşəkar musiqiçi kimi yetişməsində mühüm rol oynamışdır. Həm Azərbaycan, həm ləzgi xalq havalarının ma-

hir ifaçısı kimi tez bir zamanda məşhurlaşan Şərbətə 20 il fasiləsiz Səid Rüstəmovun rəhbərlik etdiyi xalq çalğı aletləri ansamblının solisti olmaq xoşbəxtliyi nəşib olmuşdur. Sonralar respublikamızın tanınmış orkestr və ansamblarının birinci klarnetçisi kimi tanınan Ş.Rzaquliyev eyni zamanda Rəşid Behbudov, Şövkət Ələkbərova, Gülağa Məmmədov, Zeynəb Xanlarova, Yalçın Rzadə, Məmmədbağır Bağırzadə, Nisə Qasımova kimi məşhur müğənnilərlə də işləmişdir.

Azərbaycan və ləzgi xalq havalarından ibarət ilk valını 1987-ci ildə buraxdımış sənətkar bu iki doğma xalqın musiqisinə həsr olunmuş yeni albom üzərində çalışır. Alboma az ifa olunan və ya unudulmuş xalq havaları, eləcə də çox sevilen bəstəkar melodiyaları daxil ediləcəkdir. Həmin albomda onun ifasında "Lezqinka" xüsusi yer tutacaqdır.

Abumüslüm QASIMOV

XƏBƏRLƏR ƏN UCA ZİRVƏDƏ

Azərbaycan alpinistləri ilk dəfə olaraq Alp dağlarında hündürlüyü 4810 metr olan Monblan zirvəsini fəth edərək, orada Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin barelyefini və Azərbaycan bayrağını quraşdırmışlar. Hava şəraitinin kəskinliyinə və qarın çoxluğuna baxmayaraq, alpinistlər yürüşü davam etdirmək niyyətindədirlər.

Monblan alpinistlərimizin fəth etdiyi dördüncü zirvədir. Heydər Əliyevin 80 illik yubileyinə həsr olunmuş layihə çərçivəsində alpinistlər Slovakiyada Tatra, Rusiyada Elbrus, Gürcüstanda isə Kazbek dağlarını fəth etməyi planlaşdırırlar.

YAKUTİYADA MUĞAM

İyulun 4-12-də "Asiyanın uşaqları" IV beynəlxalq idman oyunları çərçivəsində Yakutiya beynəlxalq festival keçiriləcəkdir. Festival "Olono torpağında YUNESKOnun şah əsərlərinin görüşü" adlanır. Dünyanın müxtəlif ölkələrindən musiqi kollektivlərinin, incəsənət xadimlərinin iştirak edəcəyi festivalda Azərbaycan muğamları da ifa olunacaqdır.

BƏSTƏKARIN YUBİLEYİ

Görkəmli bəstəkar, SSRİ Xalq Artisti, Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı Arif Məlikovun 75 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq dövlət başçısı İlham Əliyev sərəncam imzalamışdır. Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında böyük xidmətləri olan bəstəkarın yubiley tədbirlərini lazımi səviyyədə təşkil etmək məqsədilə Mədəniyyət və Turizm və Təhsil Nazirliklərinə Azərbaycan Milli EA ilə birlikdə tədbirlər planı hazırlamaq tapşırılmışdır. Nazirlər Kabinetinə bu sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etmək göstərişi verilmişdir.

Рано утром поезд прибыл на железнодорожную станцию города Махачкала. Мы вышли из вагона на перрон, осмотрелись по сторонам и, поднявшись по единственной лестнице, оказались на привокзальной площади.

По другую сторону площади неподалеку находился небольшой садик, а рядом с ним дом, где жил дядя Назир. На скамейке около этого дома мы стали дожидаться рассвета. Город просыпался. Наконец стало светать. Мы поднялись на второй этаж и нажали на кнопку звонка. Пришлось несколько подождать. Мы, было, подумали, что никого нет дома, поскольку обычно летом, в отпусковой период или в дни школьных каникул, тетя Шемсият с детьми уезжала на отдых в Ахты. Но вскоре послышались шаги, лязг дверной цепочки и открываемого замка.

Я полагал, что сейчас в дверях покажется высокий, строго одетый человек, поскольку мое детское воображение, по рассказам домашних, рисовало хозяев дома таковыми. Но дверь приоткрыл среднего роста человек с сонными глазами в майке и, что меня удивило, в трусах. Да, это были обычные выцветшие ситцевые трусы до колен. На меня это оказало необычное воздействие, так как мы, даже мы, дети, в таком виде дома не показывались при взрослых и женщинах, потому что это у нас считалось неприличным. Увидев отца, дядя Назир произнес удивленное "О", сказал "хош гелди" как людям приехавшим из Азербайджана. По тому, как было сказано "О" и его продолжительности я понял, насколько ему было приятно видеть нас. Нам предложено было войти. Пройдя в квартиру, старшие тепло поздоровались "по-рукам" и отец представил моего двоюродного брата Алибалу и меня. Посыпавшись всевозможные вопросы о родственниках, о делах. Из их разговора я понял, что дядя Назир с отцом не только родственники, но и добрые друзья. Дядя Назир работал в системе просвещения, обладал большим и тонким юмором. Его любили и уважали все, кто когда-либо общался с ним.

Поскольку наш визит был предвечерний, а мы конечно, еще не завтракали, дядя Назир, человек тонкой психологии, с характерной для горца прямой сказал, что сейчас приготовит "хешемпырт" (Хешемпырт незен? - характерный Ахтынский говор).

Я не знал, что это за еда, а в разговор старших не было принято вмешиваться, поэтому промолчал, но отец не выдержал и, чтобы поддержать разговор, спросил, что мол это такое? Тут-то все и началось. Загадочность названия требовала терпения и, промолчав, мы ждали, что будет

иногда сопровождался переборкой различных ситуаций из прошлого, как это бывает у близких по духу благожелательных людей. Видать, наш приезд внес какое-то разнообразие в его "одиночество" связанное с отъездом семьи на каникулы, которые только начались. Наш приезд означал: одиночества не будет. "Да благославит вас Аллах!" - воскликнул дядя Назир.

Наконец "сырье" было готово, предстояло ноу-хау. Дядя Назир призвал не торопиться, он несколько преобразился, сделался озабоченным и строгим. Все выдавалось со вкусом, иногда

бы мы сразу признали его открытие и отметили, что при добавлении лука было слышно приблизительно "хеш...ш...ш..."

В дальнейшем, когда дома готовим и говорим, что будем готовить "хешемпырт", мне хотелось, а иногда сильное такое хеш...ш...ш...еш...

В общем, что-то похожее и имело место в том, что творилось на сковороде. Между тем, аппетит мой под влиянием запаха готовящейся еды сильно возбуждался и я хотел скорейшего окончания великолепного спектакля.

Дядя Назир:

ХЕШЕМПЫРТ

дальше.

Нам, мальчикам, было поручено чистить лук и помидоры. Я был польщен, т. к. такой обязательный человек доверил нам дело "с первого взгляда". Наконец, с луком было покончено. Так, ведь непринужденный разговор, мы со взрослыми подготовили ингредиенты: соль, специи, зелень, взбитые яйца. Следующее, что надо было сделать, это снять кожуру с помидоров и вырезать сердцевину. Время шло очень медленно, аромат продуктов шекотал нос, а тут еще подвернулся шанс попробовать загадочный "хешемпырт".

Хешемпырт-еда, которую должны готовить очень серьезно. Никаких упущений допускать нельзя - сказал дядя Назир. Если такое и случится - это скажется на вкусовых качествах. В летний период надо запасаться всеми витаминами, а они находятся во фруктах и в овощах.

Отец с дядей Назиром шутили, вспоминали общих знакомых, родственников, особенно своего свояка дядю Нурета и его супругу тетю Камер. Разговор не ограничивался конкретной последовательностью, а

прищелкивал палцами.

Разговор на кухне был приблизительно таким:

Дядя Назир:

- Для того чтобы приготовить хешемпырт вкусным и бесподобным, на горячую сковородку в начале кладут масло (желательно топленое) и доводят его до кипения.

Отец:

- Так это, насколько я понимаю в кулинарии, просто, кипящее масло.

Дядя Назир:

- Ты абсолютно прав, но наберись терпения и обрати внимание, пожалуйста, на издаваемый звук - ш -ш-ш-ш.

При этом было слышно обычное шипение кипящего масла.

- Затем берем лук, кромсаем его помельче и добавляем в кипящее масло. Будьте внимательны, - продолжал он - и обратите внимание на момент, когда холодный лук, как бы, придушит шипение кипящего масла. И так, что сейчас слышно?

Все хором:

- Шипенье кипящего масла.

Ничего особенного не заметили. Но дядя Назир хотел, что-

- Не совсем так, сейчас мы слышим - хеш...ш...ш... И он несколько раз придыхательно это произнес.

Эта шутка, "очевидное открытие" нас всех очень развеселила и я стал вспоминать такие звучные слова, как например: панк-пунк, там-там, барабан и т. д.

Дядя Назир продолжал:

- Следующее что надо сделать, - это добавить помидоры. При этом услышим подавление шипенья звука жарившегося в масле лука и оно выразится приблизительно ш...ш...ш...емм.

Если брать во внимание технологию приготовления от начала процесса, продолжал дядя Назир, - то получится шипенье в виде хеш...ш...ш..., являющееся результатом жарившегося лука в кипящем масле и плюс подавление этого шипенья холодными помидорами, которое выразится в виде ш...ш...ем...м.

Сказав эти слова, дядя Назир ловко опрокинул помидоры в кипящее масло с луком. Действительно, получилось подобное звуку "хеш...ш...ш...ш...ш...ш...ш...ем". Стояла атмосфера веселья, а дядя Назир торжествовал и был в приподнятом настроении: ему уда-

лось встретить дорогих гостей, развлечь и удивить их своим "изобретением".

Все это было забавно, поскольку я никогда не был свидетелем подобного веселья, не говоря уже о том, что сам принимал активное участие в нем. Отец, констатируя свершившийся факт, спросил:

- Да, действительно был похож на твой, как ты назвал его, "Хешемпырт".

Дядя Назир: "Это еще не все, надо дело довести до конца". При этом он приправил жарившуюся массу солью, перцем, размельченной свежей зеленью и другими приправами. Затем он ловко добавил взбитые яйца, перемешал ее с массой, жарившейся на сковороде, выставил указательный палец, как бы призывая к тишине, и внимательно стал прислушиваться, смотря исподлобья, несколько наклонив голову к плите. Он смотрел на нас и ждал. Вдруг он торжественно-победно воскликнул: "Слушайте!". И в самом деле в возникшей тишине мы услышали звуки похожие на пырт...пырт...пырт.

Дядя Назир был доволен произведенным эффектом и заключил, что в совокупности получается "Хешемпырт".

Отец решил возразить и сказал: "Так, это же обыкновенная яичница с помидорами!"

Дядя Назир: - Для кого это блюдо-яичница с помидорами, а для меня это - "хешемпырт".

Завтрак у нас получился вкусным, очень веселым и незабываемым, под названием "хешемпырт".

Несмотря на давность, эти минуты во мне живут, потому что я почувствовал дух доброты, чистых человеческих отношений и необновенное чувство юмора двух родственников, скрепленных мужской дружбой.

С тех пор любое застолье с "яичницей с помидорами", которое теперь уже называется "Хешемпырт", не обходится без воспоминания "первооткрывателя".

Яхья АДигезалов
(Чеперви)

НОВОСТИ НА ВСЕ ГОЛОСА

ЧЕМ ЧАЩЕ, ТЕМ ЛУЧШЕ?

Люди, которые чистят зубы 3 раза в день реже страдают от избыточного веса, уверяют ученые. Их исследования показали, что стройные люди, как правило, чистят зубы после каждого приема пищи, а более упитанные порой забывают об

этом. Правда, врачи не призывают рассматривать чистку зубов как способ сжигания жира. Просто замечено, что те, кто часто чистит зубы, более внимательно следят за собой в целом.

ПОДСЧИТАЕМ НАШИ ГЕНЫ

Все люди отличаются друг от друга по числу генов, показали исследования ученых. Генетические различия определяют конституцию отдельного человека, включая его предрасположенность к недугам, поэтому это открытие, считают исследователи, может привести к разработке новых индивидуальных методов профилактики и лечения, которые идеально подходят конкретному пациенту.

ОРИГИНАЛЬНАЯ ПЛАТА ЗА ПОКУПКУ

В Нидерландах теперь можно расплатиться за покупки с помощью отпечатка пальца. Такой прогрессивный метод оп-

латы решила ввести крупнейшая голландская сеть продуктовых супермаркетов "Альберт Хейи".

Правда, пока это доступно только в магазине города Бройкелен, расположенного между Утрехтом и Амстердамом. Любой покупатель, желающий апробировать нововведение удостоверение личности, банковскую карту и отсканировав отпечаток своего пальца на специальном аппарате. В дальнейшем, приходя в магазин, он сможет расплачиваться за покупки "пальцем", не прибегая к наличным или банковской карточке. Деньги будут автоматически сниматься с банковского счета клиента.

С ВИТАМИНОМ D ДЫШАТЬ ЛЕГЧЕ!

Новозеландские ученые считают, что повышенное содержание витамина D в организме способствует улучшению работы дыхательной системы. Ученые не исключают, что диета, основанная на продуктах, богатых этим витамином, может

стать эффективным средством для восстановления нормального уровня дыхания у больных респираторными недугами. Большую часть витамина D организм вырабатывает под воздействием солнечного излучения. Кроме того, он в значительном количестве содержится в яйцах, витаминизированном молоке и жирной рыбе.

ОПАСНЫЕ "КВАРТИРАНТЫ"

Неспроста при виде тараканов мы испытываем ужас и отвращение. Оказывается, это в нас говорит чувство самосохранения! Уже давно известно, что тараканы вызывают аллергию и астму. А исследования японских ученых доказали, что эти насекомые могут быть причиной онкологических заболеваний. Так, например, они являются переносчиками бактерии *Helicobacter pylori*, повышающей риск заболеваемости раком желудка. Сама по себе эта бактерия рак не вызывает, однако увеличивает вероятность его возникновения.

В старину люди совершали добрые дела и не хвастались этим; потом совершали и хвастались; а теперь только хвастаются.

СОЛОМОН

ВУН ДИДЕДИ ЗАЗ ГУЗАВАЧ

■ *Чи халкъдин фольклордихъ къетIен лишанар ава. И къетIенвилери чаз чи меденият, чи тарих чириз куьмек гуда. Гьар манидай чи ацукьун-къарагьун, адетар, къилихар, чIехи мурадар аквазва. Гьар манида чи руьгь яшамшизава. Гьавилай абур кIватIун, абур чирун чи буржи я.*

Лезгийрин манияр дагьдин булахар я, абурай гур вацIари къил къачузва, ахпа гурлу лепейрал элкьвена халкъдин поэзиядин чIехи гьуьле садак какахъзава.

Манийрин садбур халкъдин арадай фад акъатда, рикIелай алатда, муькуьбур сивай-сивиз чкIиз, мелмехьеррик, межлисра лугьуз, виш йи-саралди халкъдин арада сейли яз амукьда.

Лезгийрин манийрин чIехи пай кIанивилиз, ашкъидиз, муьгьуьббатдиз бахшнавайтур я. КIанивили ялав, сифте гуьруьшдин верцIивал, ашкъидин ширин азаб ва ихьтин маса гьиссер чи манийрин бинедда ва абурун руьгьда ава. Манияр кIанибуру мехьерин югь гуьзлемшишунин, руш гададиз къисмет хьунин шартIарин, диде-бу-

ба абурун мурадриз акси хьунухъ къалурзавай шиклралди ацIанва.

Халкъдин муьгьуьббатдин манийрин къетIенвилерикай сад ам я хьи, мани лугьузвай гьар са касдиз ам вичин рикIяй къезвай, вичин гьиссер, дердер, фикирар, эрзиманар квай чIалар хьиз жезва.

Чи лирикадиз кьуд цIарцIин манияр - бендер хас я. Адет яз, бендер диегьлийри теснифзава ва лугьузва. Са бязи манияр са шумуд касди санал, яни хордалди лугьуда. Ингье чи фольклорда итимрин манийрини къетIен чка къазва. Са береда шегьерра кIвалахзавай жезгил итимри гьурбатдикай, хайи ватандик вил хьуникай, ярдин дидардикай лагьай манияр чи фольклордин жевагьирар я. Чпихъ чIехи мана авай баядар хурьун чкада яшамши жезвай ксарини туькIуьрзавайди тир. Пеше цан цун, лапагар хуьн, векь ягьун, рекьер ва муькьвер туькIуьрун, кIвалер эцигун, сад садаз илифун ва ихьтин маса кIвалахрикай ибарат тир ксарин уьмуьрдизни манийри ярашух гуьзвай. И адет лезгийр яшамши жезвай гзаф чкайра къедалди ама.

КцIар райондин Чпир хуьре лагьайтIа, бендер туькIуьрзавай халисан сеняткарди уьмуьр гьалзава. Ам Мирземегьамед Бекеров я. Агьадихъ чна Мирземегьамед халудин мецей кIватIнавай баядар гуьза.

БалкIандаллай къизил пурар,
Гуьл атIутI яр, гуьл атIутI яр.
Вун дидеди заз гузавач,
Вуна закай вил атIутI яр.

Булахарин яд къайид я,
Пеш вегьена серинайтIа.
Баха рикIиз чимида я,
Дидед гана секинайтIа

Дагьлар фена дагьда къуна,
Гатун дагьда рагь акьуна.
Таладавай дили шагьвар,
Къе зи рикIе яр акьуна.

Вили цавун аршрагьманда,
Луварар квай ничхир яни?
КIанид туна такIандаз гун,
Им дуньядин эхир яни.

Шагьдагьлара шагьиддин сар,
Керем я лагь, Керем я лагь.
КIани ярди чун жузуртIа,
Дерт параваз верем я лагь.

Къацу багьдин юкьни-юкьвал
Са пIинидин тар хьанайтIа.
Хуьруьз, кIвализ ван хьайила,
КIанидаз хьай тIвар хьанайтIа.

Я кIанибур тахьай рушар,
Квез кIанибур жезмайд я.
Зун винелай шад аквамир,
Зи рикI къене шезмайд я.

Ишез-ишез кхьей кагьаз,
Яргунарин фекьидалди.
Зи вил вакай атIудайд туш,
Къуьзуь хьана рекьидалди.

За дуньядиз вил вегьейла,
Яраб залай кайд аватIа.
И бахтавар жегьилрикай
Садни кIанид хьайд аватIа.

Инсан керпич хьиз я,
кунивай кIеви жеда.

Ж.Ж.РУССО

Юкь аватай мичIи рукар
Пеш ахьайна гьамавар я.
Руш кIанидаз несиб тахьун
Эслидилай амай кар я.

Шагь дагьлара хар къвазава,
Эсли галай вили чадур.
Квез минет хьуй, чан хайибур,
Зунни зи яр са сура тур.

Я зун хайи диден-буба,
Зун сенгердиз хайид тирни?
Я кIвалевай иер суна,
Вун кьуд цлаз гьайид яни?

БалкIандаллай къизил пурар,
Гуьл атIутI яр, гуьл атIутI яр.
Вун дидеди заз гузавач,
Вуна закай вил атIутI яр.

Булахарин яд къайид я,
Пеш вегьена серинайтIа.
Баха рикIиз чимида я,
Дидед гана секинайтIа.

Дагьлар фена дагьда къуна,
Гатун дагьда рагь акьуна.
Таладавай дили шагьвар,
Къе зи рикIе яр акьуна.

С.КЕРИМОВА

■ *Чи къадим ва иер чIала тарихдин гзаф сирер хвенва. Заз и аламатдин хазинадай жагьай са гьвечIи инжидикай ихтилат ийиз кIанзава.*

Яшлубурун рикIел алама жеде: советдин девирда туьквендай шей къачудамаз, амай кепекрин эвездай я са ктаб, я са маса затI вахгудай. Аял чIавуз чи хуьруьн туьквендай къендин винеллаз зав "Гьераклан цIикьвед гьунар" тIвар алай са гьвечIи, шукIуь ктабини вахганай. А къенд кьуд-вад йикьалай тIуьна куьтягьнай. Амма 10 кепекдин къимет авай а ктабди гайи дад, грекрин иер мифриз, риваятриз муьгьуьббат, гьейранвал лагьайтIа, зи рикIе гьамишалух амукьнай.

Грекрин риваятрин лап машгьур къагьриман Гьеракл я. Ада авунвай гьунарар "цIикьвед гьунар" тIвар алаз дегь чIаварилай инсаниятдиз малум я.

Гьераклаз аллагьри жаза ганай, вучиз лагьайтIа, Зевсан паб иер Гьеради са геренда Гьераклан акьул къакьуднай, гьа геренда Гьеракла ви-

ЦИКЪВЕДАР

чин паб, аялар, гьакIни вичин стха Ификлан аяларни къенай. Ахпа вич-вичел хтайла Гьеракла аллагьривай вичиз жаза гун тIалабнай. Аполлона ам пачагь Эврисфейн къилив цIикьвед йисуз нуьквервал ийиз ракьурнай. Ада ана цIикьвед игитвал - гьунар къалурна кIанзавай. Гьеракла цIикьвед йисуз цIикьвед гьунар авунай. Яни икI лугьуз жеда: цIикьведарнай. Фикир це: цIикьведар авун. И гаф чаз виридаз хьсан таниш я. Лезгийри сада-садакай ягьанатдайла лугьуда: "Ун, вуна лап цIикьведарна!" "Ада фена лап цIикьведар ийирвал я!" Им вуч лагьай чIал я? Вучиз цIикьведар? Пуд, кьуд, вад, ирид, цIуд, цIувад ваь, анжах гьа цIикьведар? Вучиз лагьайтIа, чи улу бубаяр Гьераклан къагьриманвилерихъ галаз муькуьвай

таниш тир, заз чиз абур лап сифте туькIуьрнавайбурукай тир. Гьавилай агьзур йисар алатнаватIани, чна къенин йикьалди лугьузва: "цIикьведарна".

Алай девирда Гьераклан цIикьвед гьунардикай хабар авачир са халкъни, са миллетни авач. Бес абурун гьидан чIала и ибара ама? Заз чиз саданни. Чи халкъдин къатIунра, зигьинда лагьайтIа, Гьераклан гьунарар хьиз, "цIикьведар авун" ибарани гьамишалух амазма. И карди лезгийр къадим грекрехъ галаз сих алакьада хьанвайди мад гьилера субутзава. Эхь, чи чIала дегь чIаварин тарихар рахазва. Къенин йикьалди чна садакай ягьанатирла лугьузва: "Ун, вуна фена лап цIикьведарда!"

Римма ГЪАЖИМУРАДОВА

ШЕГЪРЕДИЗ АКЪУДНА

спортдин жемиятдин тренервиле, 1974-1987-йисара кылин тренервиле тайнарна. Бакудин Хатаи райондин спортзалдай ада мешкър ийиз тур Рамил Ибрагъимов, Акиф Худиев, Решад Алыев, Яшар Сефералиев, Валегъ Загъидов, Ислам Къасумов, Самир Шихкеримов хътин зурба спортсменар акъатна. Шамил Сефиханова, Рамил Ибрагъимова ва Ислам Къасумова пудра Европадин чемпионвиле тГвар къачуна. Абуру пудани дуьньядин чемпионатда ЩЩ чкаяр къуна.

■ Адан тГвар международный екстра дережадин судья, республикадин лайихлу тренер хъиз сейли я. Шагълар Мустафаева гъазурай спортсменри Европадин ва дуьньядин чемпионатра чи республикадин тГвар мадни виниз акъудна. 2007-йисуз ам Азербайжандин виридалайни хъсан тренер тирди малум авуна.

Шагълар Гуьлмегъамедан хва Мустафаев КцIар райондин Пиралрин хуьре дидедиз хъана. 1974-йисуз Азербайжандин Физкультурадин Институт акъалтIарай ам "Водник"

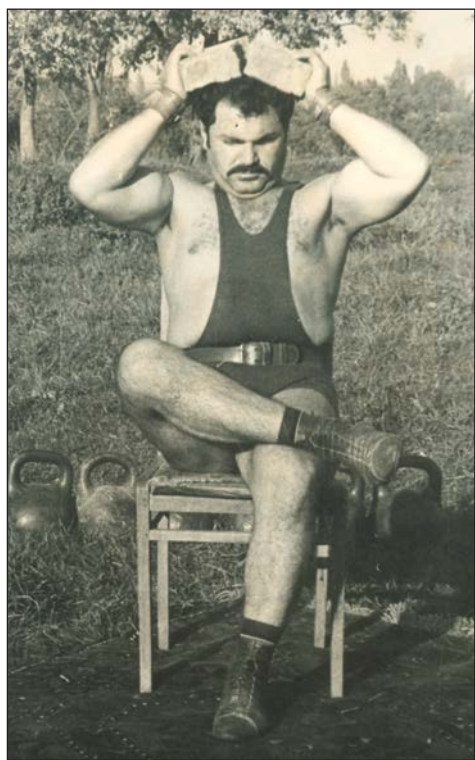
Шагълара 1000-далай гзаф жегъил спортдин шагъредиз акъудна. Абурукай 50 кас спортдин устIарар, 500 кас спортдин устIарвиле кандидатар я. 300 кас кцIарвиар я. Шамил Сефиханов Мучугъ, Элшен Беделов Пирал, Самир Шихкеримов Ясаб хуьряй я. Самира самбодай Европадин чемпионатда буьруьнждин медаль къачуна. Жегъилрикай Орхан Незеров (Ясаб), Элхан Амирбеков (Ясаб), Элвин Беделов (Пирал), Абдул (Уьнугъ) республикадин чемпионатрин гъалибар я.

Алай вахтунда Шагълар республикадин "Пагъливан" спортдин клубдин самбодай тренер, гъакIни самбо-

дай Бакудин командадин кылин тренер я.

Шиклда: Самбодай СССР-дин чемпионатдин судьяйрин коллегия. 1985-йис. Чапла патай сад лагъайди Шагълар Мустафаев.

ШАГЪДАГЪВИЯР

БУБА

■ 1947-йисуз КцIар райондин Уьнугъ хуьре дидедиз хъайи Гъабил Микаилова гъеле гъвечIизмаз вичин гужуналди вири мягътелардай. Имни дуьшуьшдин кар тушир. Адан буба чатухъанчи Абдулбег гзаф къуватлу кас тир. Хуьруьнбуру ихтилатзавайвал, садра Сали Сулейман и хуьруьз фидайла адан зунжурив, ракъарив ацIанвай араба рекъяй акъатда къван. Им акур Абдулбега фад арабадик къуьн кутуна ам хкажна ва рекъиз акъудна. Сали Сулеймана касдин гъил къуна адаз "Вун халисан Шарвиле я"

лагъанай. Нянихъ элдиз вичин гъунарар къалурайдалай къулухъ пагъливанди рекъе вичин кыилел атай кардикай ихтилатна. Идалай къулухъ абур дустар хъана.

Абдулбеган гужуникай адан 9 хцелни пай гъалтна. Адил къуршахар къунай Уьзбекистандин, Къабил Азербайжандин чемпион хъана. Адан юкъван хва Гъабил лагъайтIа, 14 яшиндилай пагъливан я. Къамал 5-6 аял акъадарна къуьлзавай, яцIу зунжурар еб хъиз хразвай, ханвай шуьшейрал ярх хъана винелай машин гъализ гузвай и пагъливан вири республикадиз сейли хъана. Ада гъарад 2 пут тир 12 къван кIвачерикай кудна, къвед гъилерал къуна къалурай гъерекатар тикрарсуз бур я.

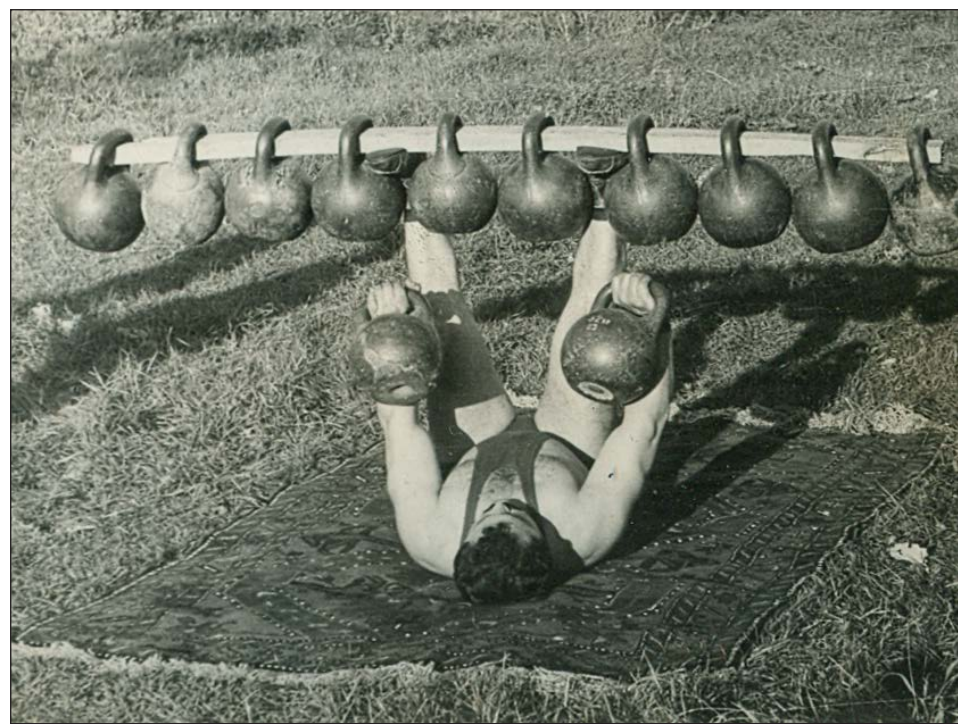
ХВА

■ Гъабилан хва Фамилни пагъливан я. Бубадивай и сенятдин сирер чирай Фамилан суракъар 20 йис я Азербайжандай яргъаризни акъатна. Пагъливан хъунилай гъейри ада спортдин са шумуд хилайни вичин алакьунар къалурзава. Заланвал хкажунай пудра Азербайжандин чемпион хъайи жегъилди 2005-йисуз СНГ-дин уьлквейрин чемпионатда къызилдин медаль къачуна. Ам гъилин гужунай республикадин акъажунрани тафаватлу хъана. Пауролифтингдай спортдин устIарвиле кандидат, бенж прессдай республикадин чемпион я.

2007-йисуз "Лидер" телевидениеди

"Талант шоу" тГвар гана кыиле тухвай пагъливанрин акъажунра уфтан хъана машиндиз сагъиб хъайи и жегъил вири Азербайжандин рикI алай пагъливандиз элкъвена.

Адан программада лугуьз тежедай хътин четин гъерекатар ава. Сарарикай 320 килодин къванер кудна, къамал санлай 535 килограмдин заланвиле къуд кас алазакъадарна къекъевезвай, винелай 4,5 тондин "Зил" машин гъализ тазвай и жегъил халисан пагъливан я. Къубада яшамеш жезвай Фамил "Мегъсул" жемиятдин райондин отделдин тренер я. Ада вич хътин зурба спортсменар арадиз атуниз къумек гузва. Абурун арада дуьньядин чемпион Чингиз иллаки тафаватлу я.

С. Керимовадин "КцIар" ктабдай.

“САМУР”ДИН МЕКТЕБ

САБУР

ида вичи-вичик фикирна: "Гъей, къей хва, ваз бубайрин мисал ван хъайиди я хьи, темягъди итимдин квилел бала гъида. Белки, и тум инал багъманчиди ваз амал къаз эцигнава жеди?".

най жагъуй лугъуз, и багъдай экъечина, ина-ана къекъезвайла, идал са жанавур гьалтна. Сикре жанавурдиз лагъана: "Заз са куьк тум авай чка акуна, ша чна къведани ам нен".

Мах

■ Хъана къван, хъанач къван са сикI. И сикI яшамеш жезвай чкадин мукъув са хъсан багъ гваз хъана. Багъманчиди и багъ касни тан тийиз хуьзвайди тир къван. Амма сикIрез и багъдиз фидай тIеквен жагъана. Вичиз кIан хъайи къван ам багъдиз гъахъиз хъана. И багъда сикIре хъсан емишар хкъгъиз нез хъана.

Йикъарикай са юкъуз багъманчидиз вичин багъда ничхирдин гелер акуна. Адани, багъдай емишар тухузвайди гъа ничхир я, ам къуна кIанда лагъана, багъдин тIеквенда ракъар экъяна, и ракъарин юкъвални са тике гъерен тум эцигна. Пака юкъуз сикI атана килигайтIа - ракъарал са тике тум ала. СикIрез гзаф шад хъана, ада лагъана: "Зи бахт ахъа хъана. За и тум неда". Амма

Ахпа мад и сикIре вичи-вичиз лагъана: "Къегъалдиз баладихъай киче жеч, за и тум тIуьна тада". Идаз тумунин мукъув физ кIан хъана. Амма ида мад фикирна: "Сабур тавуна, садлагъана за икI диливал авуртIа, гъамиша халкъари чпин арада, зун мисалдик кутаз, лугъуда: "Вун, флан сикI хъиз, дили хъанвани?" Хъсан кар ам я хьи, за са ахмакъ кас жагъурда. Заз са тум авай чка чида, са пай заз, са пай ваз хъуй лагъана, за ам инал гъида. Эгер ина амал аваз хъайитIа, амал гъадан квилез жеда, тум за квилди неда, амал авачиз хъайитIа, чна уртахдиз неда".

СикI, заз ахътин ахмакъди гъи-

Жанавур рази хъана. Ибур къведни багъдиз фена. СикIре жанавурдиз тум къалурна, вич къулухъ акъвазна. И тум акурла, жанавурдиз тадиз ам нез кIан хъана. Ракъарив агатзамазди, жанавурдин вилик квай къве кIвачни абурра гъатна, тум са къерехдиз гадар хъана. СикIре фена ам тIуьна.

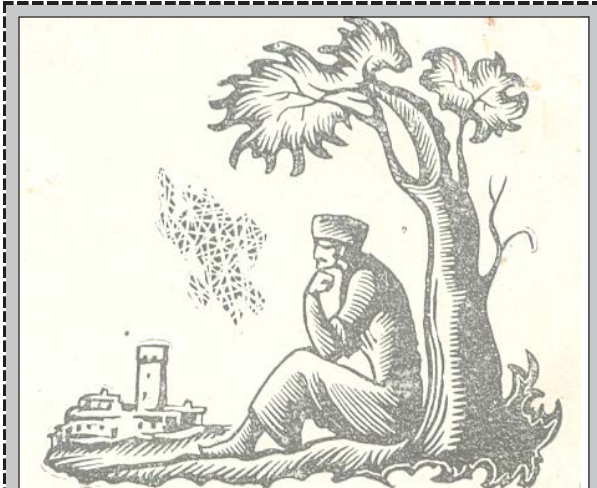
Кел тавурди мез аваз лал я.

Лезги халкъдин мисал

РИКIЕЛ ХУЬХ!

Де, жал, къван, ман, тIун, хьи, хъиз кIусар маса гафаривай чараз кхъида. Месела: алмасди хъиз нур гузва; вун ша тIун; де лагъ ман; къачу къван ва мсб.

Къван, хътин кIусарни чараз кхъида; амма абур сложный гафарин паяр тирла санал кхъида. Агъадихъ галай мисалар гекъиг: а) и: б) им хътин, ам хътин, гъим хътин, гъам хътин; им къван, ам къван, гъим къван гъам къван.

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЪАНАЙ...

Алакь тийир кар хиве къамир, хиве къурди квилез акъуд.

Алерар гатуз, ругунар хуьтIуьз гъазура. БалкIандиз дуст хъиз килиг, адал душман хъиз акъах.

Бахт къведай тIеквенда къваркъвар твамир.

Гаф адан къадир авай инсандиз лагъ.

Гаф чрана сивяй акъуд.

Гафунин иеси хуьх.

Гафарай къацIар акъудмир.

Гзаф кьинер къазвайдахъ агъамир.

Гзаф яб це, тIимил рахух.

Гишин чIавуз гайи кьин тух чIавуз рикIелай ракъурмир.

Гъилевайди ахъайна, цававайдахъ калтугмир.

Гъар хуьре са дуст яхъ.

Жув гатайдаз жува кIас це.

Жуван алакьунар ватанда къалура.

МИСКIАЛАР

Са кIвачелла буш келле,
Мефт авайди туш къене.
Элкъведа ам ашукъна,
Вири дуйня алукина.

(Глогъе)

Вичин кIула -
Вичин кIвал.
Ракънин нур -
Адан тIал.

(Шуькъуьнт)

Хъипи, куьлуб хтарар,
Дарман патал я тварар..
Чеб рапарин арада
Ажеб хъсан аквада.

(ВакIан кIиривр)

РикI - цIивин,
Як - верхин.
Хам цIалцIам
ЗатI я ам.

(КарацIаш)

Раб туш - иви хкудда,
Вич шуьшедай акъудда.
Вирий гъида дарман яз,
Ам вуч ятIа, гъайван яз?

(Или)

Спелар акваз,
Иеси такваз.
Сарар амачтIа,
Жедай туш жакъваз.

(Газар)

Ругуд юкъуз физ,
Са юкъуз тефиз.
Рекъе - далудал,
КIвале - столдал.

(Шорфелъ)

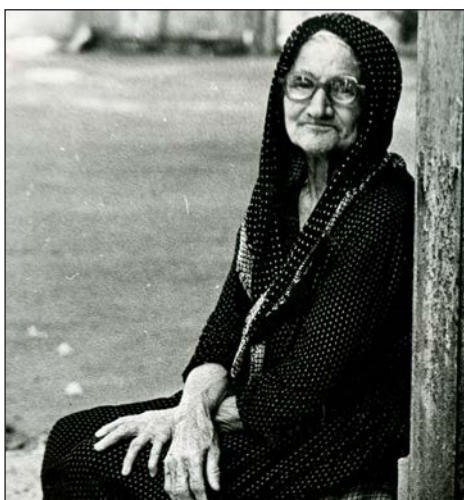
Лув гудайла, язва халис
ЧIемерукдин хъел.
Зул атайла, хъфида ам,
Айванрик таз гел.

(Чубаркъ)

Сас акъатайла,
Къведай туш иви.
Веъни сам кIватIа,
КIвалахиз сиви.

(Шуьркъуьл)

АТУН АВА

ХЪФИН АВА

ХƏВƏРЛƏР

1 MİLYARD KOMPÜTER

Hazırda bütün dünya üzrə istifadə olunan şəxsi kompüterlərin sayı 1 milyardı keçmişdir. 2014-cü ildə bu göstəricinin iki dəfə artacağı gözlənilir. "Gartner" şirkətinin araşdırmalarına görə 2008-ci ildə istifadəçilər tərəfindən 180 milyon kompüter yeniləri ilə əvəz olunacaq, köhnələri isə ya yenidən emal olunacaq və ya da tullanacaqdır. Atılacaq kompüterlərin sayının 35 milyona çatacağı ehtimal olunur.

SOYUDUCULAR TİKİLİR

Meyvə-tərəvəz məhsullarının saxlanması olan problemlərin aradan qaldırılması məqsədilə ölkədə soyuducu anbarlarının tikintisinə başlanmışdır. Artıq Ələt-Astara magistralının 122-ci kilometrliyində ayrılmış 5 hektar ərazidə soyuducu kameralar quraşdırılır. Türkiyədən və Çindən gətirilmiş həmin kameraların tutumu 1500-2000 tondur. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyi proqramı çərçivəsində aparılan bu işlər kənd təsərrüfatı məhsullarının keyfiyyətli saxlanmasına şərait yaradacaqdır.

ƏN VARLI VƏ ƏN KASIB ÖLKƏLƏR

Avropa Birliyinin Statistika Bürosunun yaydığı məlumata görə birliyə daxil olan ən kasıb ölkə Bolqarıstan, ən varlı ölkə isə Lüksemburq hesab edilir. Ən varlı ölkələr siyahısında ikinci yeri İrlandiya, üçüncü yeri isə Hollandiya tutur. Siyahıda sonuncu yerdə Bolqarıstan gəlir, Rumıniya isə ondan cəmi bir pillə üstündür. Qeyd edək ki, hər iki ölkə Avropa Birliyinə ötən il üzv qəbul olunmuşdur.

MOSKVADA NAXÇIVANSKI KÜÇƏSİ

Ümumdünya Rus Xalq Yığıncağının nümayəndələri Moskvanın və ya Sankt-Peterburqun küçələrindən birinə II Nikolay dövrünün azərbaycanlı sərkərdəsi Hüseyn Xan Naxçıvanski-nin adının verilməsinə tərəfdar olduqlarını bildirmişlər. "Rus sahibkari" fondunun prezidenti Sergey Pisarev H.Naxçıvanski-nin istedadlı və dövlətə sdaqətli sərkərdə olduğunu, II Nikolay taxt-tacdan əl çəkəndən sonra onun müvəqqəti hökumətə and içməkdən imtina etdiyini, 1919-cu ildə Petropavlovsk qalasında bolşeviklər tərəfindən güllələndiyini qeyd edərək belə bir adamın adının əbədiləşdirilməsinin ədalətli iş olacağını qeyd etmişdir.

ЧАН КЪАКЪАН ДАГЪЛАР

Къакъан дагълар мад къакъан хъуй, Агъа патар аквадайвал.

Вун чи патаз нянихъ ша, Чун чарадаз таквадайвал.

ЗЕЛЕНЬИ ЧАЙ – ЧУДЕСНЬИ НАПИТОК

■ Зеленый чай содержит целый ряд витаминов и микроэлементов, а также особое биологически активное вещество - полифенол, количество которого, например, в черном чае намного меньше. А замечателен полифенол тем, что он может сдерживать рост и развитие раковых клеток. Результаты научных исследований свидетельствуют, что зеленый чай способен замедлить процесс старения, снижает процент сердечно-сосудистых заболеваний, обладает замечательными свойствами защиты от радиации. Шагают вперед современные наука и техника, и горожане все больше и больше имеют дело с компьютерами, принтерами, мобильными телефонами и прочей аппаратурой с довольно сильным излучением, и вот здесь зеленый чай будет очень даже кстати.

Как правильно заваривать зеленый чай?

1. Кипятком ошпарьте стакан. Стерилизация чайной посуды на глазах у гостя говорит об уважении к нему, и в

то же время горячий чай уже готов к тому, чтобы распространить чарующий запах.

2. Приготовьте определенное количество зеленого чая. Обычно при заварке зеленого чая пропорция количества сухого чая и воды составляет примерно 1:50 - 1:60. Стандарт требует 150 мл воды на 3 сухого чая.

3. Дайте остыть немного кипящей воде до температуры 70-80 градусов, затем наливайте кипятком в стакан и только после этого бросьте в стакан сухой чай, оставив стакан открытым. Чайники медленно погружаются в воду, впитывают влагу, расправляются и предстают перед взором в виде распускающихся почек нежного натурального цвета, издавая пьянящий аромат. В это время вы можете с наслаждением вдыхать его и с живым интересом наблюдать за перевоплощением чайнок. В первосортном зеленом чае даже можно созерцать, как нежные чайные почки плавно раскрываются и, подобно снежинкам, медленно опускаются вниз... Отдельные же сорта чая, плохо впитывая воду, остаются на поверхности воды и мешают пить чай. В таком случае можно сначала налить воды менее полстакана, затем бросить в стакан сухой чай и снова подлить воду до полной. И проблема решена.

4. Чай чуть остыл, и вы можете начинать чаепитие. Сначала вы пробуете чай первой заварки. Дегустаторы чая рекомендуют пить чай с температурой 45-55 градусов, ибо чай выше 60 градусов обжигает губы, а ниже 40 градусов - не очень ароматный и по

вкусу чуть горьковато-терпкий. Время остывания чая нелегко определить. Возьмите стакан в руки - не обжигает пальцы, значит, можно пить.

5. Выпейте чай первой заварки, пока в стакане не останется 1/3 напитка, и тогда можете добавить кипятком. Считается, что чай второй заварки - самый лучший по вкусу, так как чайники уже полностью расправились и питательные вещества в основном растворились в воде. Зеленый чай нет смысла долго держать в воде. Хотя некоторые сорта можно заваривать и до 10 раз, обычно достаточно трех заварок. А если хотите продолжить чаепитие, заваривайте новый чай.

В Китае, как правило, пьют именно зеленый чай, а сортов его, огромное множество.

САМУР

Главный редактор
Седает КЕРИМОВА

Адрес редакции:
AZ 1073 Баку, Метбуат
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.

e-mail:
sedagetkerimova@rambler.ru

Расчетный счет
26233080000
Капитал банк г.Баку
1-й Ясамальский филиал
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Индекс: 5581
Тираж: 2000
Заказ: 2559
Тел: 432-92-17

НАПЕЧАТАНА В ИЗДАТЕЛЬСТВЕ "АЗЕРБАЙДЖАН"